

İlaç sanayinin sanatsever beyefendisi: NEJAT ECZACIBAŞI

Aliye Yeşim Yaman (aliye.yaman@bites.com.tr – Ankara)

Ali Berkol (ali.berkol@bites.com.tr – Ankara)

Gözde Kara (karagzde@yahoo.com.tr – Cumhuriyetin Aydınlanma Öncüleri Projesi – Münih)

“Yaşamda mutluluk kişinin kendi elindedir. (...) Sağlıklı dünyaya gelmişseniz ve olanaklarınızı kullanabileceğiniz bir çevre içindeyseniz, bundan ötesini zayıf insanların sığınmaya çalıştıkları, belirsiz bir “tali” barınağına bırakmayınız. Yaşamınızı oraya buraya çeken gizli ipler yoktur dünyada... Yaşantınızdaki mutluluğu ve başarıyı kendiniz hazırlayacak ve kendiniz yapacaksınız. Şuna yaşamımda çok inandım: Mutluluk bir şeyi meydana getirmek ve bunu yaparken de sevmek ve sayılmaktır.”

Beyefendiliği, kültürü, vizyonu, cesareti ve çalışkanlığıyla cumhuriyetin ilk sanayici kuşağının Monte Krısto'su sayılan ünlü iş insanı ve kimyager Nejat Ferit Eczacıbaşı; iş yaşamını ve kişisel deneyimlerini anlattığı ilk kitabı Kuşaktan Kuşağa'nın finalinde, kitabın adının hakkını vererek, o çok merak edilen başan öyküsünün sırrını tam olarak bu sözlerle açıklıyordur genç kuşaklara. Her zaman örnek olan, ilham veren, yol gösteren filantropist tavrıyla...

İzmir'in o dönemki meşhur eczanelerinden Şifa Eczanesi'nin sahibi eczacı Süleyman Ferit Bey'in ve Saffet Hanım'ın oğlu olarak 5 Ocak 1913'te İzmir'de dünyaya geldi Nejat Eczacıbaşı. İzmir'in işgalinin ardından ailesiyle İstanbul'a taşındı ve ilk eğitimini evdeki Alman mürebbiyesinden aldı. Geri döndüklerinde öğrenimine sırasıyla İzmir İtalyan Okulu'nda ve Amerikan International College'da devam etti. Lise eğitimini Robert Koleji'nde alan Eczacıbaşı, 1929'da mezun olduğunda yıllar sonra “soyadıma kadar uzanan bir geleneğin etkisiyle seçmiştim” diyeceği kimyagerlik alanına yöneldi ve babasının da isteğiyle kimya okumak üzere Almanya'ya, Heidelberg Üniversitesi'ne gitti. 1934'te öğrenimini tamamlayan Eczacıbaşı, ertesi sene ABD'deki Chicago Üniversitesi'ne giderek biyokimya alanında yüksek kimya öğrenimi gördü. Eğitimini tamamlamasının ardından Almanya'ya döndü ve Berlin Humboldt Üniversitesi'nde doktorasına başladı. Aynı yıllarda Kaiser Wilhelm Enstitüsü'nde Profesör Adolf Butenandt'in asistanlığını yapan Eczacıbaşı, burada hormonlar ve vitaminler üzerinde çalıştı.

'Kazandıklarımı ülkeme iade edeceğim'

O yıllarda babasıyla, Almanya'nın en büyük ilaç fabrikalarından Bayer'e yaptığı gezi hayatının kırılma noktalarından biri oldu. Sahip olduklarını ve potansiyelini fark etmesini sağlayan bu gezi sonunda ata mesleğini ülkesinde ilerletebileceğine; eğitimini aldığı bilim sayesinde gelişmeyi bekleyen cumhuriyetin ihtiyaç duyduğu sinai kalkınmada rol alabileceğine karar veren bu parlak, çalışkan kıvılcım babasının “kazandıklarımı kentime iade edeceğim” sözünü ileriye taşıyarak “kazandıklarımı ülkeme iade edeceğim” idea-

liyle ülkesine döndü.

Ülkeye döndüğünde İstanbul Laleli'de küçük bir laboratuvar kuran Eczacıbaşı, burada vitamin ve balıkyığı üretimine başladı. Ardından Pera Palas'ın karşısındaki Baran Apartmanı'nın bodrum katında başladığı çocuk maması üretimi meslek yaşamının ikinci girişimi oldu. Askerliği sırasında Gülhane Askeri Hastanesi'nde o dönemde eksikliği çekilen insülini üretmeyi başaran Eczacıbaşı, burada ordunun ihtiyaç duyduğu elektrolitik bakır üretimi konusunda da görevlendirildi ve bunun üzerine Kartal'da bir tesis kurdu. Bu tesisle “Eczacıbaşı” markasının temelini atan Eczacıbaşı, aldığı başarıları sonuçların üzerine aynı tesiste seramik mutfak eşyalarının üretimine başladı. 1946'da Beyhan Ergene'yle evlendi ve 1949'da oğlu Bülent'i, 1954'te oğlu Faruk'u kucağına aldı.

Galata'da küçük bir ilaç imalathanesi

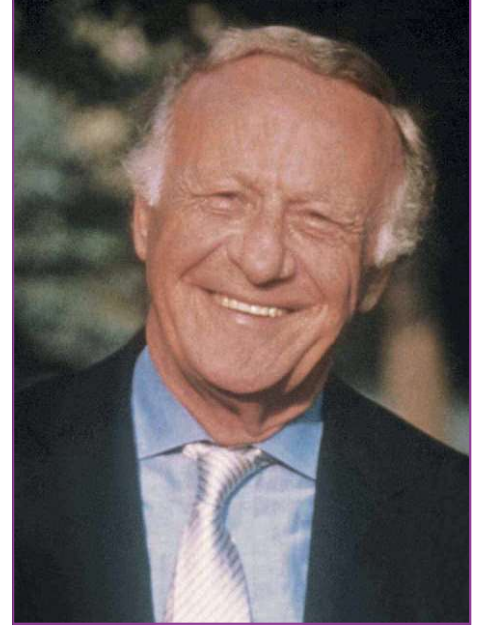
Babasından aldığı bayrağı bir adım ileriye götürmek için Galata'da küçük bir ilaç imalathanesi açtı. Cumhuriyete karşı derin bir minnet ve hizmet sorumluluğu hisseden

Hayatını çalışmaya, gelişmeye, topluma fayda sağlamaya ve Atatürk'ün en büyük emaneti cumhuriyeti ilerletmeye adanmış; girişimleriyle, öncüsü olduklarıyla ve yeniliğe olan tutkusuyla bugün ismi hala yaşayan Nejat Eczacıbaşı 6 Ekim 1993'te aramızdan ayrıldı.

Eczacıbaşı, 1952'de Türkiye'nin ilk modern ilaç fabrikası olan Eczacıbaşı İlaç Fabrikası'nı Levent'te kurdu. Bu fabrikada savaş nedeniyle ithalati yapılamayan çok sayıda ilacın üretimi gerçekleştirildi. O yıllarda eczacılık alanında dünyada kaydedilen gelişmeleri yakından takip eden Eczacıbaşı, yurt dışında ortaya çıkan pek çok ilacın benzerini üretmeyi başararak ilaç sanayinin ülkedeki gelişiminde önemli bir katkı sağladı. 1958'te Kartal'daki tesisi, seramik sağlık gereçleri üretme fabrikasına dönüştürerek Türkiye'nin ilk modern seramik sağlık gereçleri fabrikasını kuran Eczacıbaşı, nüfusun, köyden kente göçün ve kentleşmenin hızla arttığı bu dönemde toplum sağlığının iyileştirilmesinde önemli bir rol oynadı. 1960'ta İstanbul Sanayi Odası yönetim kurulu üyeliğine ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi Müttevelli Heyeti'ne davet edildi. “Hayatımın en iftihar ettiğim safhası” dediği ODTÜ'deki görevini 1969'da kendi isteğiyle ayrılıncaya dek sürdürdü. 1966'da Eczacıbaşı Spor Kulübü'nü kurdu. Aynı yıllarda maddi güçlük çeken öğrencilere destek sağlayan Türk Eğitim Vakfı'nın da kurucu kadrosunda yer alan Eczacıbaşı, 1973'te; ilaç fabrikasının ve seramik sağlık gereçleri fabrikasının temellerini oluşturduğu Eczacıbaşı Holding'i kurdu.

Keman tutkusu

Gelecekte toplumların, düşünce, yaratım ve girişim özgürlüklerine, bilim, kültür ve sanattaki ilerleme düzeylerine göre değerlendirileceğini savunan Eczacıbaşı, toplumsal gelişmenin sinai kalkınmanın yanı sıra kültür sanat alanlarında da ilerleme gerektirdiğinin bilincindeydi. Sanata olan yakınlığıyla ve sanatın her alanında sahip olduğu derin kültürel birikimiyle tanınan Eczacıbaşı, 1973'te ülkede kültür ve sanat adına çalışan ve kar amacı gütmeyen en büyük kuruluşu, İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'nı kurdu. İKSV'nin gerçekleştirdiği film, müzik, tiyatro ve caz festival-

leriyle dünyaca ünlü sanatçıların Türkiye'de sanatseverlerle buluşmasını sağladı. İKSV'nin düzenlediği Uluslararası İstanbul Festivali'nin başarısından dolayı 1974'te Avrupa Konseyi'nden madalya aldı. Küçük yaşta keman çalmaya başlayan ve bu yeteneğini Almanya'da okuduğu sırada Berlin Orkestrası'nda çalarak geliştiren Eczacıbaşı, 1978'de Dr. Nejat Eczacıbaşı Vakfı'nı kurarak yetenekli genç müzisyenlerin yurt dışında eğitim alabilmesinin önünü açtı. Kişinin ancak aynı görüşü paylaştığı insanların katkılarıyla güçlenebileceğini savunan Eczacıbaşı, 1975'te [Türkiye Kızılay Derneği Şeref Madalyası](#)'na, 1976'da [Almanya Federal Cumhuriyeti Büyük Liyakat Nişanı](#)'na, 1983'te [Türk Kimya Derneği Kimya Sanayine Katkı Onur Belgesi](#)'ne değer görüldü.

Hayatını çalışmaya, gelişmeye, topluma fayda sağlamaya ve Atatürk'ün en büyük emaneti cumhuriyeti ilerletmeye adanmış; girişimleriyle, öncüsü olduklarıyla ve yeniliğe olan tutkusuyla bugün ismi hala yaşayan Nejat Eczacıbaşı 6 Ekim 1993'te aramızdan ayrıldı. Genç yaşında babasından büyük bir kararlılıkla aldığı sağlıklı yaşam için ön-cü olma misyonunu; çok sevdiği ülkesinde, yürekte bağlı olduğu cumhuriyetin ışığı altında yaşamı boyunca hakkıyla yerine getirdi. Sağlıktan spora kültür sanattan eğitime her alanda, bilgisini ve görgüsünü, ileri görüşlülüğü ve çalışkanlığıyla birleştirerek genç cumhuriyetin ihtiyaç duyduğu kalkınmada önemli bir rol üstlenen ilaç sanayinin sanatsever beyefendisi, tüm başarılarıyla adını kazandı 1 asırlık koca cumhuriyet tarihine.

KAYNAKLAR

Nejat Eczacıbaşı, “Kuşaktan Kuşağa”, İstanbul, Dr. Nejat F. Eczacıbaşı Vakfı Yayınları, 1982, 270.

“Çağdaşlaşma yolunda çok yönlü bir girişimci: Nejat Eczacıbaşı”, Gözde Kara (Cumhuriyetin Aydınlanma Öncüleri Projesi), Aposto, 30.12.2023, Son Erişim: 11.03.2024, <https://aposto.com/s/cagdaslasma-yolunda-cok-yonlu-bir-girisimci-nejat-eczacibasi>

Kırdağ Mahir, Suna. “Etiler ve Kültürel Sermaye: Nejat F. Eczacıbaşı Örneği”, Sosyoloji Notları, #1 (2), 26.06.2018, Syf:141-156, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/471376>